

УДК 330.322:631.147

*В. М. Ходаківський,
к. е. н., доцент кафедри економіки і підприємництва, Житомирський національний
агроекологічний університет, м. Житомир*

*М. А. Місевич,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування ім. М. П. Поліщука,
Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир*

*Г. В. Циганенко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри управління та адміністрування,
Житомирський інститут ПрАТ "ВНЗ "МАУП"*

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ АЛЬТЕРНАТИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*V. Khodakivskyi,
Ph.D., assistant professor of economics and business, Zhytomyr National Agro-ecological University, Zhytomyr*

*M. Mysevych,
Ph.D., assistant professor of management and organizations administering them. M. Polishchuk, Zhytomyr National
Agro-ecological University, Zhytomyr*

*H. Tsyhanenko,
Ph.D., Assoc. Prof., Assistant Professor of the department of management and administration, Zhytomyr Institute
Private Joint-Stock Company "Higher Educational Institution "Interregional Personnel Management Academy"*

ANALYSIS OF STRATEGIC ALTERNATIVES TO INVESTMENT SUPPORT FOR THE
PRODUCTION OF ORGANIC PRODUCTS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті обґрунтовано та проведено аналіз концептуальних основ та практичних рекомендацій щодо існуючого стану інвестиційної привабливості виробництва органічної продукції в сільськогосподарських підприємствах України. Обґрунтовано доцільність та необхідність розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції як інноваційного та високорентабельного напрямку аграрного бізнесу. Проведено аналіз впливу зовнішніх та внутрішніх факторів господарювання сільськогосподарських підприємств на перспективи альтернативного інвестиційного забезпечення органічного виробництва. Виділено стратегічні напрями поліпшення інвестиційного клімату системи виробництва та реалізації органічної продукції та факторів, котрі її обмежують. Вказано на необхідність докорінної перебудови існуючої системи інвестиційного забезпечення виробництва органічної продукції в контексті розробки та залучення ефективних державних та регіональних програм. Окреслено перспективи розвитку органічної продукції в сільськогосподарських підприємствах та умови їх досягнення.

The article substantiates and analyzes conceptual foundations and practical recommendations concerning the current state of investment attractiveness of organic production in agricultural enterprises of Ukraine. The expediency and necessity of the development of organic production of agricultural products as an innovative and highly profitable direction of agrarian business is substantiated. The analysis of influence of external and internal factors of management of agricultural enterprises on the prospects of alternative investment support of organic production is carried out. The strategic directions of improvement of the investment climate of the system of production and

sale of organic products and the factors that limit it are highlighted. The necessity of radical restructuring of the existing system of investment support for the production of organic products in the context of development and attraction of effective state and regional programs is indicated. The prospects for the development of organic products in agricultural enterprises and the conditions for their achievement are outlined.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, виробництво, органічна продукція, сільськогосподарські підприємства, аналіз, середовище господарювання, забезпечення.

Key words: investment attractiveness, production, organic products, agricultural enterprises, analysis, environment of management, provision.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розвинуті аграрні країни світу, які досягли граничного рівня хімізації сільського господарства здійснюють активну науково-технічну та інвестиційну політику з розвитку екологічного землеробства з використанням альтернативних технологій, зокрема, органічних та біологічних. У результаті отримуються так звані органічні продукти, які відрізняються від звичайних не лише наявністю сертифіката, але й екологічною безпекою, високою якістю та свіжістю, вищими смаковими якостями. Крім того, в довгостроковій перспективі зберігається та підвищується родючість ґрунтів, підтримуються та розширюються біологічні цикли в системі ведення господарства та переробки, в т.ч. мікроорганізми, рослини та тварини, зводиться до мінімуму забруднення навколишнього середовища, здійснюється охорона водних ресурсів тощо.

Формування та функціонування ефективного агропродовольчого ринку, зокрема органічної сільськогосподарської продукції, адаптованого до умов ринкової економіки, неможливе без відповідного організаційно-економічного механізму залучення інвестиційних ресурсів, що забезпечує вдосконалення системи управління, виробничо-організаційних відносин, фінансову стійкість і прибутковість, збалансованість інтересів суб'єктів господарювання, суспільства й держави. Розвиток державної політики України у сфері управління аграрним сектором характеризується активізацією програм національної адаптації, ухвалених Організацією Об'єднаних Націй, глобальних цільових показників міжнародного розвитку до 2030 р., а саме так званих Цілей сталого розвитку. Вони визначають глобальне спрямування дій на подолання бідності, сприяння процвітанню і благополуччю різних верств населення, захист навколишнього середовища і боротьбу зі зміною клімату. У цьому контексті вагомим значенням набуває розроблення механізмів стимулювання розвитку сільськогосподарських підприємств — виробників органічної продукції [7].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Різні аспекти формування та вдосконалення організаційно-економічного механізму сільськогосподарського виробництва висвітлено у працях О.Ф. Балацького, О.М. Бородіної, А.І. Даниленка, О.П. Карасьова, Л.О. Мармуль, О.А. Никитюка, В.В. Писаренка, П.Т. Саблука, В.М. Трегобчука та інших. Питання інвестиційного забезпечення соціально-економічної ефективності екологічно безпечного виробництва, міжнародного досвіду організаційної та економічної підтримки, зокрема державного стимулювання розвитку цього виду господарювання, досліджували багато вітчизняних учених, серед яких В.І. Артиш, Н.М. Головченко, Н.В. Зіновчук, М.І. Кобець, Є.В. Милованов, М.К. Шичула, О.І. Шкуратов, О.В. Шубравська, О.М. Яценко та ін. [3].

Проте проблеми розроблення та покращення організаційно-економічного механізму розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції з позиції аналізу комплексу умов інвестиційного забезпечення системи органічного виробництва сільськогосподарських підприємств майже не відображені в наукових працях, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі. Це зумовлює необхідність продовження наукових досліджень, спрямованих на розробку концептуальних основ органік-орієнтованої моделі розвитку аграрного сектора економіки України з негайним залученням вагомим інвестиційних ресурсів у цьому напрямі виробництва.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Аналіз умов розвитку агровиробників органічного сектору в Україні та світі доводить необхідність розроблення дієвого механізму їх функціонування для забезпечення конкурентоспроможності в національному та

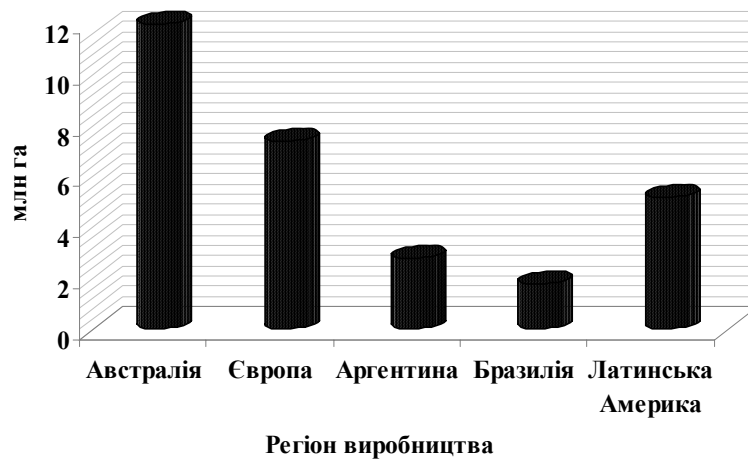

Рис. 1. Розподіл виробничих площ за виробництвом органічної продукції в контексті регіональної приналежності (в середньому за 2014–2016 рр.)

Джерело: адаптовано автором на основі джерела [6].

світовому середовищі. При цьому такий напрям виробництва забезпечує високорентабельні показники діяльності сільськогосподарських підприємств, але потребує залучення вагомих капітальних вкладень. Метою дослідження є аналіз сучасного стану та перспектив створення умов для розвитку вітчизняного органічного виробництва. Для досягнення цієї мети було використано ряд наукових методів, зокрема, порівняння (для співставлення стану органічного землеробства в Україні та інших країнах), експертних оцінок (для виявлення проблем розвитку внутрішніх та зовнішніх чинників органічного виробництва), екстраполяції (для визначення перспектив розвитку органічного виробництва), синтезу (для розробки рекомендацій для розвитку органічного виробництва в Україні).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Головними мотивами продовження застосування аграрними підприємствами в Україні традиційних технологій є: складність дотримання всіх технологічних вимог, передбачених для органічного сільського господарства; неможливість отримання достатніх для забезпечення продовольчої безпеки обсягів сільськогосподарської сировини; відсутність попиту на органічну продукцію в Україні внаслідок низького рівня платоспроможності споживачів тощо. За даними досліджень Ради ООН із торгівлі та розвитку, органічне сільське господарство має всі шанси перевершити показники конвенційної та традиційної системи агровиробництва з погляду диверсифікації та економічної ефективності.

Органічне сільське господарство має великий виробничий та організаційний потенціал, а як напрям скорочення бідності та подолання проблеми голоду — це й безперечний економічний ефект. Нині органічне землеробство є не лише світовим модним трендом, а й економічно доцільним видом господарської діяльності. У світі екологічно чиста, власне органічна продукція має вищу ціну реалізації, ніж виготовлена за сучасними технологіями, тому у світі спостерігається динамічний розвиток органічного сільського господарства. Так,

найбільші площі, зайняті під органікою, знаходяться в Австралії — 12 млн га та Європі — 7,4 млн га (рис. 1).

Лідерами в частці від загального обсягу сільськогосподарських площ в Європі є Австрія (13,4 %) та Швейцарія (11 %). Найвищим є попит на органіку у Північній Америці та Європі, найперспективнішим — ринок країн, що розвиваються. Загальна кількість площ під органічним виробництвом у світі — 32,4 млн га. Світовий ринок органіки оцінювався в 2009 р. приблизно в 46,1 млрд доларів, а в 2013 р. відбулося зростання ринку до 65 млрд дол. [4].

За оцінками експертів, усесвітнє виробництво органічної продукції останніми роками демонструє стабільний ріст. Обсяг реалізації органічної продукції в 2012 р. сягав 60 млрд дол. Споживання органічних продуктів у розрахунку на душу населення, наприклад у Швейцарії в 2011 р. становило 153 євро [2]. При цьому з 96 % доходів від реалізації органічної продукції отримано у Північній Америці — 50 % та Європі — 46 %. На США припадає 44 % роздрібного обороту органічної продукції, на країни ЄС — 41 % (у т. ч. на Німеччину — 14%, Францію — 8 %, Великобританію — 4 %, Італію — 3%), Канаду — 4 %, Швейцарію — 3 %, Японію — 2 % [1].

Основні причини активізації та необхідності розвитку органічного сектору в Україні такі: нині це популярно, попит на органічну продукцію на внутрішньому ринку зростає переважно за рахунок емоційної та психологічної детермінанти; не знайшло економічного та наукового підґрунтя економічне обґрунтування доцільності виробництва генно-модифікованих продуктів; європейський ринок має сформований попит на аграрну продукцію з України як альтернативу південноамериканській. У 2015 р. нараховувалося 210 сертифікованих органічних господарств, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель становила 410,5 тис. га, за даними на кінець 2016 р., їх кількість зросла на 13,8 %, до 239 підприємств [8].

В Україні внутрішнє споживання органічної продукції відіграє поки що другорядну роль, про що свідчать актуальні дослідження Федерації органічного руху України. Споживання органічної продукції збільшується, особливо у великих містах. Експорт органічної продукції нині переважно здійснюється через сертифіковані зовнішньотор-

Таблиця 1. Аналіз зовнішнього інвестиційного середовища функціонування сільськогосподарських підприємств України з виробництва органічної продукції в досліджуваному періоді 2014–2016 рр.

Зовнішнє середовище функціонування сільськогосподарських підприємств			
Склад зовнішнього середовища	Міра впливу (бали)	Склад зовнішнього середовища	Міра впливу (бали)
<i>Політичний (P)</i>		<i>Економічний (E)</i>	
Податкова політика	5	Економічне зростання	6
Захист вітчизняного товаровиробника	3	Кредитно-грошова політика	5
Захист прав споживачів	3	Державна підтримка товаровиробників	7
Трудове право	2	Диспаритет цін	8
Державне втручання	4	Політика щодо безробіття сільського населення	8
Політична стабільність	4	Рівень інфляції	9
Загальний вимір аспекту впливу складової	21	Загальний вимір аспекту впливу складової	43
<i>Соціальний (S)</i>		<i>Технологічний (T)</i>	
Розподіл доходів	1	Державна підтримка наукових розробок	4
Демографічна ситуація на селі	3	Технологічний розвиток галузі	3
Удосконалення охорони праці	2	Нові розробки та розвиток	4
Життєвий рівень населення	3	Швидкість зношування техніки	4
Відношення до роботи	1	Використання енергетичних ресурсів та їх затрати	7
Розвиток сільського інфраструктурного забезпечення	2	Фокусування на новітню технологію	2
Загальний вимір аспекту впливу складової	12	Загальний вимір аспекту впливу складової	24

Джерело: власні розробки автора при застосуванні експертного методу бальних оцінок з використанням доповненої методики оцінки умов зовнішнього середовища господарювання підприємств.

говельні компанії, які володіють достатнім практичним досвідом, знаннями про спеціалізовані ринки органічної продукції та регулярно спостерігають за новітніми тенденціями розвитку в цій сфері [9]. При цьому варто зазначити, що поки в Україні не було прийнято відповідної законодавчої бази, вітчизняні виробники керувалися чинними міжнародними стандартами, наприклад проходили процедуру органічної сертифікації свого виробництва найчастіше за нормами Європейського Союзу [8]. В Україні державна підтримка розвитку органічного сільського господарства перебуває на ранніх стадіях, отже, доцільними є вивчення та адаптація сучасних світових тенденцій та досвіду інших країн щодо можливостей і видів підтримки органічного сільського господарства та вибудовування

співробітництва між державою, приватними та громадськими організаціями органічного сектору.

Неабиякий інтерес виявляє застосування технологій органічного виробництва в досліджуваних сільськогосподарських підприємствах України. Аграрні підприємства здійснюють свою діяльність не ізольовано, а в певному контакті із зовнішнім середовищем, яке представлене відомими силами, що діють за їхніми межами. Ці сили з різним ступенем активності, безпосередньо або опосередковано, швидко чи повільно, передбачувано або непередбачувано впливають на ефективність діяльності їх органічного сектору виробництва, зачіпають їх інтереси. На одні сили підприємства можуть до певного ступеня впливати, намагаючись скорегувати їх дію в

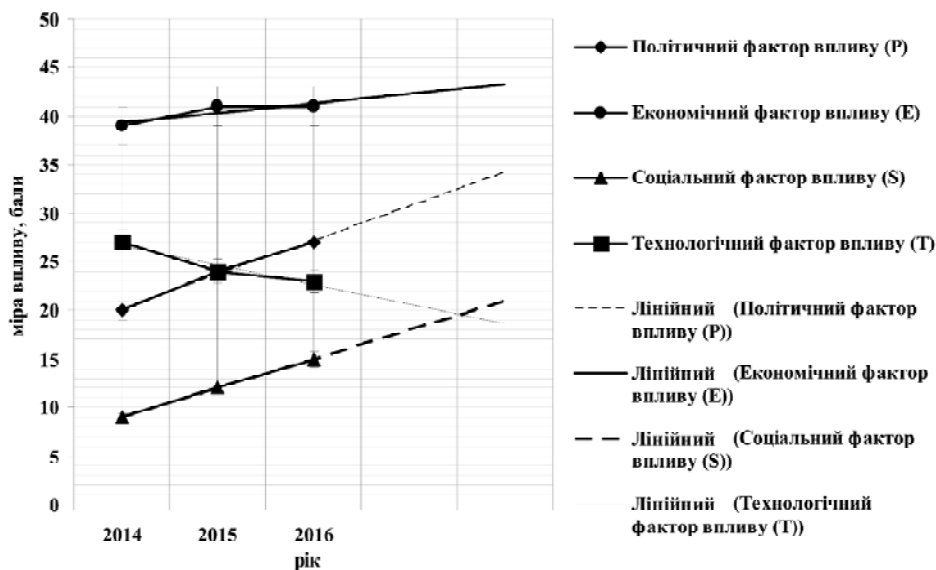

Рис. 2. Аналіз залежності впливу факторів зовнішнього середовища на інвестиційне забезпечення сфери виробництва органічної продукції сільськогосподарськими підприємствами в 2014–2016 рр.

Джерело: власні розробки автора при застосуванні експертного методу бальних оцінок з використанням доповненої методики оцінки умов зовнішнього середовища господарювання підприємств та даних Головного управління статистики України в 2014–2016 рр.

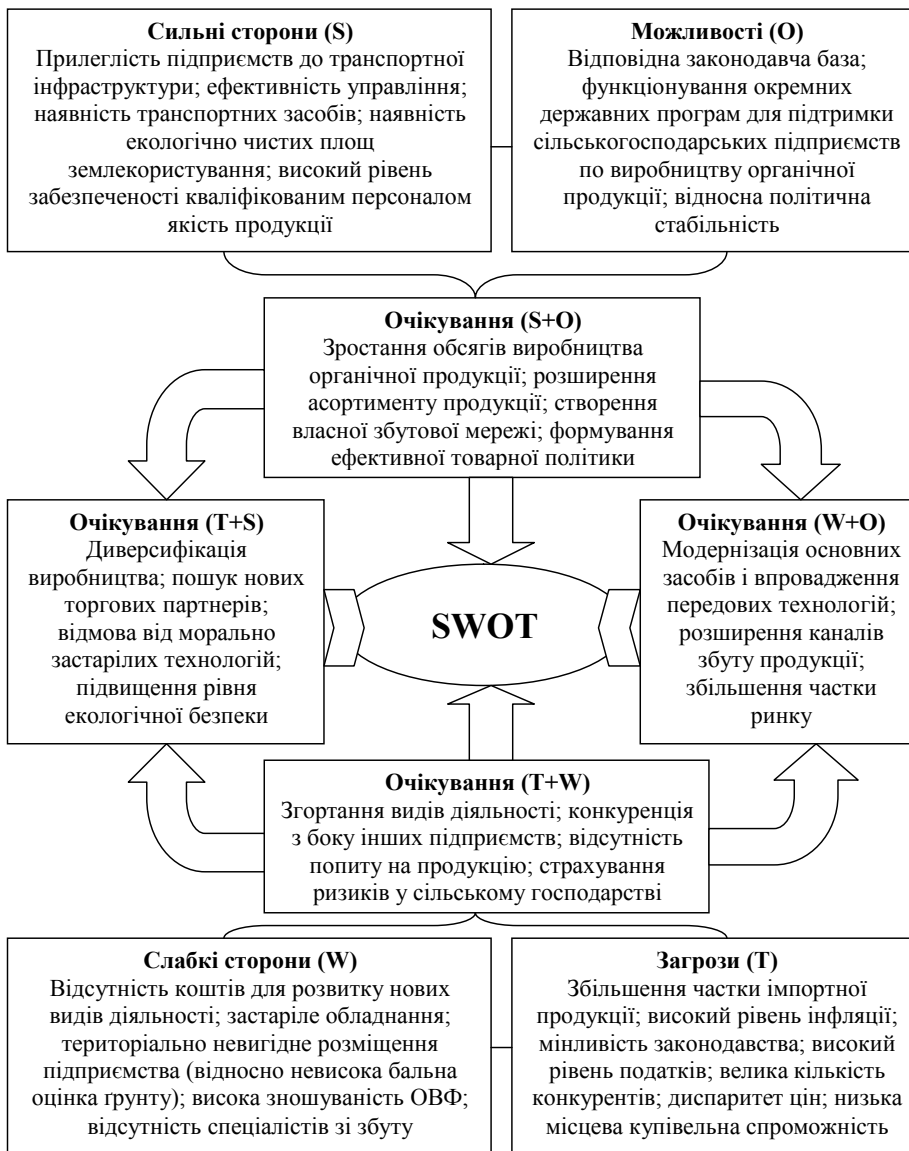

Рис. 3. Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища системи виробництва органічної продукції сільськогосподарськими підприємствами в контексті їх інвестиційної привабливості (2014–2016 рр.)

Джерело: власні розробки автора при застосуванні експертного методу та даних Головного управління статистики України за 2014–2016 рр.

своїх інтересах, проте інші є повністю неконтрольованими. Незважаючи на неоднаковий характер дії зовнішніх сил, підприємства не можуть не рахуватися з ними в процесі своєї діяльності, бо інше призводитиме до негативних наслідків.

Складність зовнішнього середовища визначається такими факторами: кількістю зовнішніх сил, що впливають на підприємства і на які вони повинні реагувати; ступенем впливу відповідних зовнішніх сил на діяльність підприємств та їх взаємозв'язком: посилюючим, коли зміна ступеня впливу однієї з ланок (сил) зовнішнього середовища посилює вплив іншої (інших) ланки; нейтральний; послаблюючий, за якого посилення (послаблення) впливу однієї ланки зменшує вплив іншої (інших) ланки зовнішнього середовища; варіативністю зовнішніх сил та швидкістю, з якою можуть проходити зміни в ступені їх впливу на діяльність підприємств (табл. 1).

Вона зменшується із збільшенням кількості достовірної інформації, якою володіють підприємства, і навпаки. Кожному з факторів зовнішнього середовища присвоюється певне значення (по бальній системі), в залежності від інтенсивності його впливу. Загальна максимальна оцінка зовнішнього середовища може складати 100 балів. Передбачення загроз і сприятливих можливостей є передумовою своєчасної розробки ситуаційних планів на випадок їх виникнення, що полегшує формулювання стратегії, яка дозволяла б досягти цілі її розвитку і перетворити несприятливі обставини у вигідні умови раціонального інвестиційного забезпечення підприємства. Застосовуючи методику ситуаційного аналізу, було проведено аналіз залежності впливу факторів зовнішнього середовища на ефективність господарської діяльності та конкурентоспроможність виробленої товарної продукції сільськогосподарськими підприємствами по виробництву органічної продукції в 2014–2016 рр. (рис. 2).

Розглянувши політичні фактори впливу, ми можемо побачити, які існують загрози для підприємства зі сторони державної політики. Економічні фактори впливу такі: можливе економічне зростання завдяки державній підтримці, проведення політики стосовно зниження безробіття на селі. Щодо технологічних факторів, то зниження життєвого циклу технологій виробництва органічної продукції та устаткування приводить до занепаду виробничої діяльності, виходом цієї ситуації є лише допомога зі сторони держави в вигляді фінансування аграрного сектора виробництва органічної продукції та прискорення технічного розвитку.

Для виявлення прямого впливу можливих факторів виробництва органічної продукції на рівень інвестиційного забезпечення виробництва органічної продукції застосовуємо SWOT-аналіз. Зміст такого аналізу полягає в тому, що експерт відносить дані, корисні для використання в стратегічному плануванні, до сильних чи слабких сторін, загроз чи можливостей. За допомогою матриці SWOT-аналізу були сформовані групи факторів, які записані в поля з характерними сполученнями, і які треба враховувати надалі в процесі розробки сценаріїв стратегії розвитку інвестиційного забезпечення виробництва органічної продукції сільськогосподарськими підприємствами. Кожне поле потребує пев-

ної стратегії, зокрема: поле "S+O" (Сила і Можливості) — показує стратегії підтримки та розвитку сильних сторін аграрного органічного виробництва в напрямі реалізації шансів зовнішнього оточення; поле "T+S" (Сила і Загрози) — стратегії використання сильних сторін аграрних підприємств з метою пом'якшення (усунення) загроз; поле "W+O" (Слабкість та Можливості) — стратегії подолання слабкостей органічного виробництва за рахунок можливостей зовнішнього середовища; поле "T+W" (Слабкість та Загроза) — стратегії подолання слабкості та загрози для функціонування діяльності підприємства. З урахуванням чинників зовнішнього середовища стратегія організації може бути спрямована на пошук захисту з боку уряду України проти іноземних конкурентів, на зміцнення внутрішнього ринку або на розширення збутової активності. Політична стабільність є одним із ключових чинників зменшення економічної невизначеності і своєчасного створення несуперечливої системи економічного законодавства (рис. 3).

У центрі аналізу соціально-політичного середовища перебуває ризик капіталовкладень. Заслугує на увагу і система державного регулювання економіки, зміни в господарському законодавстві, що стосуються перспектив державного регулювання у сферах соціального захисту населення, зовнішньої торгівлі, політики ціноутворення, демонополізації, екології, охорони праці та здоров'я, обмежень на виробництво й імпорт товарів на основі контролю за їхньою якістю, наукових досліджень і розробок. Внутрішнє середовище підприємства — це підсистеми, елементи і фактори, що визначають внутрішній стан, можливість і, значною мірою, ефективність діяльності підприємства, його сильні і слабкі сторони. Діагностика внутрішнього середовища означає оцінку стану підсистем і елементів цього середовища, їх взаємодію і системний вплив на рівень виробництва, його ефективність і конкурентоспроможність підприємств.

Підприємства як системи є не просто сумою складових (підсистем і елементів), а їх діалектичною єдністю, тобто взаємопов'язаним і взаємообумовленим цілим, що має в результаті взаємодії інші якості, ніж його складові — підсистеми і елементи. Вирішення вищезазначених проблем можливе за рахунок переходу до органік-орієнтованої моделі розвитку аграрного сектора України. Тому для динамічного та ефективного розвитку органічного виробництва в Україні та дієвого його інвестиційного забезпечення необхідно: об'єднати зусилля всіх господарств, наукових та навчальних закладів, переробних та інших підприємств та установ, зацікавлених у виробництві та поширенні здорової, безпечної для споживання продукції; поширювати культуру вирощування та споживання органічної продукції застосовуючи досвід високо розвинутих країн; сформувати необхідне інституціональне середовище; на державному рівні прийняти відповідні підзаконні акти, що дозволять виробникам прозора проходити процедуру органічної сертифікації не тільки за діючими міжнародними, але й за національними стандартами. Розвиток органік-орієнтованої моделі неможливий без сучасних наукових досягнень у селекції рослин і тварин, ветеринарній медицині, біотехнологіях, зокрема, створення екологічно безпечних промислових біотехнологій та обладнання для виробництва і застосування в агробіоценозах препаратів біологічного захисту рослин [5].

Для ефективного функціонування системи інвестиційного забезпечення виробництва органічної сільськогосподарської продукції пропонуємо розробити відповідну нормативно-методичну документацію, а саме: порядок і процедуру проведення сертифікації виробництва органічної сільськогосподарської продукції; класифікатор вимог до виробництва, переробки і зберігання органічної сільськогосподарської продукції; типові положення щодо маркування органічної сільськогосподарської продукції; положення про регіональні центри розвитку і сертифікації виробництва органічної сільськогосподарської продукції та про лабораторії аналітичного контролю органічної продукції і порядок її акредитації. Варто зазначити, що при переході до ринкових умов господарювання нормальне функціонування ще недостатньо сформованого та самостійного виду господарювання неможливе без відповідного нормативно-правового забезпечення, що є одним з основних стримуючих факторів розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Формування та функціонування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції спрямоване на підвищення еколого-економічної ефективності системи ведення сільського господарства шляхом позитивного впливу на стан ґрунтів, агроландшафти та довкілля в цілому, а також зростання доходу та конкурентоспроможності господарств, зменшення витрат виробництва і природоохоронних виплат. Разом з тим очікуються синергетичні ефекти, що виникатимуть унаслідок діяльності господарств з виробництва органічної сільськогосподарської продукції в інших суб'єктів господарювання, а саме: додатковий дохід переробної галузі, зменшення безробіття, підвищення рівня життя населення, зростання вартості сільськогосподарських угідь.

Органічна продукція має стійкий платоспроможний попит на зовнішньому ринку, конкурентні переваги у виробництві та під час її збуту, формує конкурентний експортний потенціал країни у цілому. Цей напрям господарювання є перспективним та пріоритетним для підприємств аграрного сектору, він також забезпечує їх конкурентоспроможний розвиток та зростання. Інвестори сфери органічного виробництва отримують додаткові конкурентні переваги на ринку, виражені у: збільшенні частки грошових заощаджень за рахунок економії на мінеральних добривах та засобах хімізації; додаткових доходах від продажу надлишкової продукції та вирощування товарних культур; зниженні вхідних бар'єрів для входження до внутрішніх та міжнародних експортних ринків сертифікованої органічної продукції та формуванні преміальної ціни на їх товар; можливості додаткового збільшення вартості органічних продуктів у результаті їх переробки. Окрім макrorівневих змін, реалізація цього механізму дає змогу забезпечити розвиток державно-приватного партнерства у сфері органічного сільськогосподарства, підготовку кадрів вищої кваліфікації у сфері органічного сільськогосподарства і галузей із переробки виробленої продукції, вдосконалення еконо-

мічних відносин і внесення змін до фіскального регулювання органічного сільського господарства. Цей аспект дає змогу активізувати залучення молоді на сільські території, людського капіталу, інвестиційних ресурсів в економіку конкретних підприємств; сформувати передумови інвестиційно-інноваційних заходів соціально-економічного та екологічного розвитку, поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення активізації процесів агробізнесу тощо. Доцільним є побудова системи субсидій, що спрямовані на розвиток сільських територій, підтримку виробників (у формі прямих виплат).

Органічне сільське господарство може зіграти роль каталізатора в процесі переходу до "зеленої" економіки за допомогою поживлення фермерського та продовольчої сектора, а також створення робочих місць з більшою віддачею на трудову одиницю по всьому ланцюжку створення вартості. Воно може підвищити доходи і продовольчу безпеку в сільських місцевостях, створити сприятливі можливості для ділових інвестицій і збільшити внесок сільського господарства в національну економіку, серед іншого, за допомогою зниження цін на імпорт сировини, збільшення експорту органічних продуктів і зниження витрат суспільства на негативні зовнішні ефекти, спричинені промисловим фермерством. Основні управлінські рішення мають стосуватись формування цілісного законодавчого забезпечення з органічного сільськогосподарського виробництва, що відповідає міжнародним вимогам торгівлі; створення відповідної інфраструктури; розробки національних стандартів з органічного сільськогосподарського виробництва відповідно до міжнародних стандартів, підвищення інвестиційної й інноваційної привабливості галузі в цілому та органічного способу виробництва; розробки фінансового механізму стимулювання виробників органічної сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Буга Н., Кулік Н., Зуякова Л. Розвиток біологічного землеробства та забезпечення органічного виробництва сільськогосподарської продукції / Н. Буга, Н. Кулік, Л. Зуякова. // Економіст. — 2014. — № 2. — С. 27—30.
2. Васьківська К.В. Організаційно-економічний механізм функціонування сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика: монографія / К.В. Васьківська. — Львів: Ліга-Прес, 2014. — 185 с.
3. Вдовиченко А.В. Перспективні напрями державної Підтримки органічного сільського господарства в Україні / А.В. Вдовиченко // Агросвіт. — 2016. — № 17. — С. 44—49.
4. Кузьменко О.Б. Органічне землеробство як фактор євроінтеграції України / О.Б. Кузьменко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 151—155.
5. Маслак О.М. Становлення ринку органічної продукції в Україні / О.М. Маслак // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2012. — № 11. — С. 58—62 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Vsna/ekon/2012_11/13.pdf
6. Милованов Є.В. Органічне сільське господарство в Україні: законодавство та перспективи / Є.В. Милованов // Вісник Сумського національного аграрного

університету. — 2015. — № 7 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://apd-ukraine.de/images/APD_AFPR_04_2015_ukr.pdf

7. Семенда Д.К. Розвиток органічного виробництва в сільськогосподарських підприємствах / Д.К. Семенда, О.В. Семенда // Агросвіт. — 2014. — № 7. — С. 42—46.

8. Скидан О.В. Формування регіональної політики розвитку органічного виробництва / О.В. Скидан // Збірник матеріалів IV міжнародної науково-практичної конференції "Органічне виробництво та продовольча безпека" (Житомир, 21—22 квітня 2016 р.). — Житомир: Евенко О.О., 2016. — С. 16—26.

9. Шкуратов О. І. Організаційно-економічний механізм екологічної безпеки в аграрному секторі економіки / О.І. Шкуратов, О.І. Ковалів // Сталій розвиток економіки. — 2012. — № 2. — С. 34—37.

References:

1. Buha, N., Kul, N. and Zuiakova, L. (2014), "The development of the biologic earthquake is the guarantee of the organic vibrobittzva of the sylcospodar product", *Economist*, vol. 2, pp. 27—30.
2. Vas'kivs'ka, K.V. (2014), *Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm funktsionuvannia sil'skohospodars'kykh pidpryiemstv: teoriia, metodyka, praktyka* [Organizational-economic mechanism of functioning of the agricultural enterprises: the theory, methodology, practice], Liha-Pres, Lviv, Ukraine.
3. Vdovychenko, A.V. (2016), "Perspectives of the state power in Ukraine", *Ashrosvit*, vol. 17, pp. 44—49.
4. Kuz'menko, O.B. (2013), "Organic farming as a factor of European integration of Ukraine", *Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 3, pp. 151—155.
5. Maslak, O. M. (2013), "The formation of the organic products market in Ukraine", *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*, [online], vol. 11, available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Vsna/ekon/2012_11/13.pdf (10 January 2018).
6. Mylovanov, Ye.V. (2015), "Organic Agriculture in Ukraine: Legislation and Prospects", *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*, [online], vol. 7, available at: http://apd-ukraine.de/images/APD_AFPR_04_2015_ukr.pdf (21 January 2018).
7. Semenda, D.K. (2014), "Development of organic production in agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 7, pp. 42—46.
8. Skydan, O.V. (2016), "Formation of a regional policy for the development of organic production", *Zbirnyk materialiv IV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Orhanichne vyrobnytstvo ta prodovol'cha bezpeka"* [Collection of materials of the IV international scientific-practical conference "Organic production and food safety"], *IV mizhnarodnf naukovo-praktychnf konferentsiya Orhanichne vyrobnytstvo ta prodovol'cha bezpeka* [IV international scientific-practical conference Organic production and food safety], Zhytomyr, Ukraine, 21—22 April 2016, pp. 16—26.
9. Shkuratov, O.I. and Kovaliv, O.I. (2012), "Organizational and economic mechanism of ecological safety in the agrarian sector of the economy", *Stalij rozvytok ekonomiky*, vol. 2, pp. 34—37.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2018 р.